

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
**ARQUEOLOGIA DE GRÈCIA I
ROMA**

Coordinació: LOPEZ MELCION, JUAN BAUTISTA

Any acadèmic 2016-17

Informació general de l'assignatura

Denominació	ARQUEOLOGIA DE GRÈCIA I ROMA			
Codi	100045			
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Geografia i Ordenació del Territori	3	OPTATIVA	Presencial
	Grau en Història	3	OPTATIVA	Presencial
	Grau en Història de l'Art	3	OPTATIVA	Només examen
Nombre de crèdits ECTS	6			
Grups	1GG			
Crèdits teòrics	0			
Crèdits pràctics	0			
Coordinació	LOPEZ MELCION, JUAN BAUTISTA			
Departament/s	HISTORIA			
Idioma/es d'impartició	Català			

Professor/a (s/es)

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits	Horari de tutoria/lloc
RAFEL FONTANALS, NURIA	nrafel@historia.udl.cat	6	

Informació complementària de l'assignatura

L'assignatura desenvolupa el coneixement de l'Antiguitat clàssica a partir de la cultura material: l'estructuració del territori i l'urbanisme; l'arquitectura civil, militar, religiosa i funerària; les manifestacions artístiques i les produccions ceràmiques. Es recorre també puntualment a les restes epigràfiques i numismàtiques.

Cronològicament, l'Arqueologia de Grècia es tracta des de l'edat del bronze (civilitzacions minoica i micènica) fins a la conquesta romana (146 a.C.); l'Arqueologia de Roma des de la civilització etrusca fins a la caiguda de l'Imperi (476 d.C.).

Els trets diferenciadors de les dues civilitzacions s'analitzen en els seus contextos socials i ideològics respectius incidint en la seva gènesi diferenciada, el processos singulars de desenvolupament i en les manifestacions materials que palesen el procés d'absorció paulatina de la cultura grega per part del món romà. Metodològicament, les classes a l'aula comptaran amb abundants recursos audiovisuals i es complementaran amb seminaris, pràctiques, debats oberts i dues sortides de camp.

Prerequisits	És aconsellable haver cursat l'assignatura "Història de Grècia I Roma"	Corequisits	
---------------------	---	--------------------	--

Objectius acadèmics de l'assignatura

O1: Saber identificar i interpretar les restes materials característiques (mobles i immobles) de la cultura grega
O2: Saber identificar i interpretar les restes materials característiques (mobles i immobles) de la cultura romana
O3: Aprendre a efectuar una lectura iconogràfica i iconològica de les restes materials i relacionar-les amb el seu context social i ideològic
O4: Saber relacionar de forma transversal les fons històriques, l'art i l'arqueologia durant el procés de desenvolupament del món clàssic

Competències significatives

Coneixement dels trets materials inherents a la història del món grec
Coneixement dels trets materials inherents a la història del món romà
Capacitat d'anàlisi crítica sobre el procés de desenvolupament de les civilitzacions del món clàssic

Formació en la metodologia específica de la recerca arqueològica sobre el món clàssic i la seva relació amb la resta de fons de coneixement

Continguts fonamentals de l'assignatura

Arqueologia de Grècia

- 1.- El medi i la cronologia
- 2.- Els precedents de l'edat del bronze: minoics i micènics
- 3.- El naixement de la ciutat
- 4.- Colonització i comerç
- 5.- L'Arquitectura civil. Els ordres. Els tipus constructius: temples, àgores, teatres, estadis, hidròdroms, odèons, cases, fortificacions, monuments funeraris
- 6.- L'urbanisme grec
- 7.- L'organització rural
- 8.- Atenes
- 9.- Escultura, pintura, mosaic
- 10.- Ceràmica i moneda

Arqueologia de Roma

- 1.- Els precedents: l'arqueologia itàlica i etrusca
- 2.- Qüestions cronològiques. La ceràmica com a indicador
- 2.- L'organització i estructura del territori: camp i ciutat, el *territorium*, Les *villae* rústiques i senyorials. El sistema viari. El cadastre
- 3.- Roma i les seves ciutats: Topografia urbana.
- 4.- L'arquitectura romana: materials i tècniques
- 5.- La ciutat
6. Els *fora*
7. Tipus constructius: cases i espais comercials, temples, basíliques, termes, teatres, odèons, amfiteatres, cirques, estadis i necròpolis.
8. L'urbs: Roma
9. Escultura, pintura, mosaic

Eixos metodològics de l'assignatura

Taula de activitats formatives i dedicacions horàries de l'alumne

--

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	M.1: Arqueologia de Grècia (vegeu temari)	O1, O3, O4	1	21	25
	M.2: Arqueologia de Roma (vegeu temari)	O2, O3, O4	1	21	25
Seminaris (S)	S.1: Ceràmica grega (aula)	O1	1	2	5
	S.2: Epigrafia i numismàtica grega (aula)	O1	1	2	5
Pràctiques (P)	P.1: Ceràmica, epigrafia i numismàtica romana (Museu Diocesà i Comarcal de Lleida)	O2	1	3	-
	P.2: Visita a <i>Tarraco</i>	O2, O4	1	5	-
Treballs (T)	T.1: Exercici individual d'Arqueologia grega	O3, O4	1	-	20
	T.2: Exercici individual d'Arqueologia de Roma	O3, O4			20
Tutories (Tut)	Seguiment treballs		1	6	-
Altres (AA)					
Avaluació (AV)	Vegeu taula mecanismes d'avaluació				
TOTAL			1	60	90

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Sistema d'avaluació

Taula dels mecanismes d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	As: Assistència a classe	Puja nota Activitats a l'aula Activitats externes	-	M.1 i M.2	-
	As: Assistència seminaris Arqueologia de Grècia		O1	S.1 i S.2	10%
	As: Assistència pràctiques Arqueologia de Roma		O2	P.1 i P.2	10%
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	TA.1: Examen teòric Arqueologia de Grècia	Prova escrita	O3	M.1	30%
	TA.2: Examen teòric Arqueologia de Roma	Prova escrita	O3	M.2	30%
Informe (In) / Treballs (T)	T.1: Exercici individual Arqueologia de Grècia	Prova escrita	O4	T.1	10%
	T.2: Exercici individual Arqueologia de Roma	Prova escrita	O4	T.2	10%
Altres (A)					
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

Bibliografia i recursos d'informació

Obres generals

- Alcock, Susan E. i Osborne, Robin; *Classical Archaeology*. Malden and Oxford, Wiley-Blackwell, 2012. (Primera edició: 2007).
- Bianchi Bandinelli, Ranuccio; *Introducción a la Arqueología Clásica como Historia del Arte Antigua*, Madrid, Ed. Akal, 1982.
- Boardman, John *et al.*; *The Oxford Illustrated History of Classical Art*, Oxford, Oxford University Press, 1993. Traducció castellana (Barcelona, Crítica, 1999).
- Bradley, Ault i Nevett, Lisa C. (eds.); *Ancient Greek houses and households. Chronological, Regional, and Social Diversity*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2005. (Project MUSE. Web).
- Camp, John M. i Fisher, Elizabeth A. *El mundo de los antiguos griegos*. Barcelona, Blume, 2004.
- Carandini, Andrea; *Archeologia Classica. Vedere il tempo antico con gli occhi del 2000*. Torino, Giulio Einaudi, 2008.
- Carcopino, Jérôme; *La vida cotidiana en Roma en el apogeo del Imperio*. Madrid, Temas de Hoy, 1994.
- Castagnoly, Ferdinando; *Orthogonal Town Planning in Antiquity*. Cambridge (Massachusetts) & London, The MIT Press, 1971.
- Coarelli, Filippo; *Guida archeologica di Roma*. Roma, Mondadori, 1984, 4ª ed
- Darque, Pascal; *L'Habitat mycénien: formes et fonctions de l'espace bâti en Grèce continentale à la fin du IIe millénaire avant J.-C.* Athènes. Ecole Française d'Athènes, 2005.
- Dickinson, Oliver; *El Egeo: de la Edad del Bronce a la Edad del Hierro*. Eds. Bellaterra, 2010.
- Dominguez Monedero, Adolfo J.; *La polis y la expansión colonial griega. Siglos VIII-VI aC*. Madrid, Ed. Síntesis, 1993.
- Dominguez Monedero, Adolfo J. i Pascual, José; *Atlas histórico del mundo griego antiguo*. Madrid, Síntesis, 2006.
- Étienne, Robert; *La vida cotidiana en Pompeya*. Madrid, Temas de Hoy, 1994.
- Étienne, Roland; *Athènes, espaces urbaines et histoire: Des origines à la fin du IIIè s. ap. J.-C.* Paris, Hachette, 2004.
- Gagarin, Michael (ed.), *The Oxford Encyclopedia of Ancient Greece and Rome*. Oxford, Oxford University Press, 2010.
- Gállego, Julián (ed.); *El mundo rural en la Grecia Antigua*. Madrid, Ed. Akal, 2003.
- Greco, Emanuele; *Archaeologia della Magna Grecia*. Roma, Ed. Laterza, 1996.
- Gros, Pierre i Torelli, Mario; *Storia dell'urbanistica. Il mondo romano*. Laterza, Roma-Bari, 1994.
- Hölscher, Tonio; *L'archeologia classica. Un'introduzione*. Roma: L'Erma di Bretschneider, 2009.
- Marinatos, Nanno i Hägg, Robin (eds.); *Greek Sanctuaries: New Approaches*. London, Routledge, 1993.
- Morris, Ian; *Death-Ritual and Social Structure in Classical Antiquity*. Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
- Osborne, Robin; *La formación de Grecia, 1200-479 a.C.* Barcelona, Ed. Crítica, 1998.

- Osborne, Robin (ed.); *LaGrecia Clásica: 500-323 a.C.* Barcelona, Ed. Crítica, 2002.
- Quesada, Fernando; *Armas de Grecia y Roma. Forjaron la historia de la Antigüedad clásica.* Madrid, Esfera de los Libros, 2014.
- Richter, Gisela M. A.; *A Handbook of Greek Art: A Survey of the Visual Arts of Ancient Greece.* London, Phaidon Press, 1994.
- Robertson, Martin; *Arquitectura griega y romana.* Madrid, Cátedra, 1985.
- Roland, Martin; *L'urbanisme dans la Grèce antique.* Paris, A. et J. Picard, 1974.
- Shipley, Graham; *The Greek World after Alexander, 323-30 BC.* London, Routledge, 2000.
- Sparkes, Brian A.; *Greek Pottery: An introduction.* Manchester University Press, 1992.
- Stierlin, Henri; *Greece: From Mycenae to the Parthenon.* Colònia, Taschen, 2004.
- Snodgrass, Anthony M.; *Arqueología de Grecia.* Barcelona, Ed. Crítica, 1990.
- Tréziny, Henri (ed.); *Grecs et Indigènes de la Catalogne à la Mer Noire.* Actes des rencontres du programme Ramses² (2006-2008), Bibliothèque d'Archéologie Méditerranéenne et Africaine 3, Paris et Aix-en-Provence, Éditions Errance et Centre Camille Jullian, 2010.
- Ward-Perkins, John B.; *Arquitectura romana.* Madrid, Aguilar, 1976.
- Whitley, James; *The Archaeology of Ancient Greece.* Cambridge, Cambridge University Press, 2001.
- Zarzalejos, M. Guiral, C., San Nicolàs, M.P.; *Historia de la cultura material del mundo clásico.* Ediciones UNED 2010.

Bibliografia complementària:

- Adam, Jean Pierre; *L'architecture militaire grecque.* Paris, Picard, 1982.
- Arnaud, Pascal; *Les routes de la navigation antique. Itinéraires en Méditerranée.* Paris, Errance, 2005.
- Boardman, John; *The Parthenon and Its Sculptures.* Austin, University of Texas Press, 1985.
- Boyd, Thomas D. i Jameson, Michael H.; "Urban and rural land division in Ancient Grece". *Hesperia*, 50, 1981, pp. 327-342.
- Camp, John M.; *The Archaeology of Athens.* New Haven, Yale University Press, 2004.
- Darcque, Pascal; "Pour l'abandon du terme "megaron". A: Darcque, Pascal i Treuil, René, *L'habitat égéen préhistorique, Actes de la Table Ronde internationale (Athènes 23-35 juin 1987)*, Bulletin de Correspondance Hellénique, supplément XIX, 1990, pp. 21-31.
- De Angelis, Franco; "Ancient Greek Colonization in the 21st Century: Some Suggested Directions". A: *Meetings between Cultures in the Ancient Mediterranean, International Congress of Classical Archaeology (Roma 2008)*, Bollettino di Archeologia on line, I, Volume Speciale, Ministero per i Beni e la Attività Culturali. 2010, pp. 18-30.
- Doumanis, Orestis B. i Oliver, Paul (eds.); *Shelter in Greece*, Athens, Architecture in Greece Press, 1974.
- Frankestein, Susan; *Arqueología del colonialismo: el impacto fenicio y griego en el sur de la Península Ibérica y el suroeste de Alemania.* Barcelona, Ed. Crítica. 1997.

- García Bellido, Antonio; *Urbanística de las grandes ciudades del mundo antiguo*. Madrid, CSIC, 2009. (Primera edició 1966).
- Garnsey, Peter i Saller, Richard; *El imperio romano. Economía, sociedad y cultura*. Barcelona, Ed. Crítica, 1991.
- Hameson, Michael H.; "Domestic space in the Greek city-state", a Kent, Susan (ed.). *Domestic architecture and the use of space. An interdisciplinary cross-cultural study*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990, pp. 92-113.
- Hurwitt, Jeffrey M.; *The art and culture of Early Greece (1100-480 BC)*. Ithaca, New York, Cornell University Press, 1987.
- Hurwitt, Jeffrey M.; *The Acropolis in the Age of Pericles*. Cambridge, Cambridge University Press, 2004.
- Leriche, Pierre i Tréziny, Henri (eds.); *La fortification dans l'histoire du monde grec*. Actes du Colloque International: La fortification et sa place dans l'histoire politique, culturelle et sociales du monde grec (Valbonne, décembre, 1982), Paris, CNRS, 1986.
- Malraux, André i Parrot, André (dirs); *Colección El Universo de las Formas*. Madrid, Ed. Aguilar, 1962-1980.
- Muñoz, José Miguel; "La constante ortogonal en el urbanismo de la Antigua Grecia (Los valores simbólicos de la ciudad ordenada)". *Estudios Clásicos*, 117, pp. 97-113.
- Pesando, Fabrizio; *La casa dei Greci*. Milano, Longanesi, 2006. (Primera edició: 1989).
- Pugliese Carratelli, Giovanni (a cura di); *Catalogo della Mostra: I Greci in Occidente (Venezia, Palazzo Grassi, 1996)*, Milano, Bompiani, 1996.
- Racht, Guy; *Civilisations et Archéologie de la Grèce préhellénique*. Paris, Editions du Rocher, 1993.
- Roldán, José Maria; *Historia de Roma*. Universidad de Salamanca, 1995.
- Toohey, Peter; "Death and Burial in the Ancient World," A: Gagarin, Michael (ed.), *The Oxford Encyclopedia of Ancient Greece and Rome*. Oxford, Oxford University Press, 2010, vol. 1.